

Fašistička ekonomija mijenja ekonomsku strukturu slavonskog sela u Julijskoj Krajini. Fašizam je uništio mali posjed.

»Giustizia e Libertà«
— Pariz.

ISTRA

Lokalne banke, koje imaju u zakupu poreze, postaju veleposjednici u Julijskoj Krajini i stvaraju nov tip bankarskih latifundija.

»Giustizia e Libertà«
— Pariz.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

FAŠIZEM PRED VOJNO

Ljubljana, 7. jul. — Agis.

Zgodovinsko poročilo pravi, da so 24. maja 1915, mesec po londonskom paktu, začeli Italijani vojno in se pravi, da niso dosegli nikakvih uspehov, ampak, da so jih mnogo slabije austrijske čete zadržale ob Soči. 8. tem je pred 20 let vstopila v svetovno vojno tudi Italija, ki je sledila ostalim državama skoro po enem letu. Danes po preteku tega sicer kratkega časa, ki pa je poln velikih događkov, obnavljamo z dneva v dan spomine na te dni. Neredko pa pozabljamo pri tem razmotrivati in predočiti si sporednosti med tkratkami in sedanjimi razmerami in novi događci, ki se vrste danes naglo pred nami, nam često zastirajo vsako jasno proučevanje in kritiko položaja. Vendar pa sile ki so takrat gnale države u vojnu vladaju u potencirani obliki se danes in izgleda, kot da vse črka le še na novo Sarajevo.

Ceprav bi se lahko pri tem gledanju obrnili na položaj skoro vseh evropskih država in bi razvoj gledali s tega splošnega vidika, ne moremo preko onega, kar se nas najbolje živo in konkretno zadeva. — Zunanji in notranji razvoj Italije nam po- leg tega nudi od časa njene združbe pa do danes najčešće in najljepše prepricuvalnih dokazov, ki označujuju skoro celotno današnju Evropu. Majhne in le kolikostne razlike nam pri tem ne smejo zapirati pogleda u bistvo stvari.

Ze dolgo pred vojno, sicer za drugimi, je stopil italijanski, naglo razvijajući se kapitalizam, u borbu za nadmoć s ostalimi: za razširjenje in povećanje zemlje, razpoređivanja trga, u borbu za ozemlja ki su bogata surovin itd. Nagel porast prebivalstva je to še bolj povećal in gibanje za zboljšanje življenskih razmer, zlasti med kmetstkim ljudstvom, vklešenjem se u moćne fevdalne vezi, je bilo tudi med masami veliko. To slednje so znali ob vstopu u vojno in se bolj pa danes »zastopnici« italijanskoga ljudstva spremno izrabiti in izabljati. Pri vseh svojih stremljenjih pa je zadržavala italijanska ekspanzivnost na ve- like ovire. Ostale velesile su si namreć že davno prej razdelile kolonije, interesne sfere in kar se sploh razdeliti da. Za Italiju je ostalo le nekaj, za kar se resno nihće ni potegovalo.

V severni Italiji, ki je najbolji industrijska, je prevladovao tui kapital (nemški) in u tem je bilo bistvo borbe, ki se je vodila za vstop in proti njemu u vojno. Na razna diplomatska razpravljanja in pakte, pa čeprav nosijo imena najbolji znanih mest ali oseb, ne smemo polagati vso in najodlućil- nejšo vlogu pri takih velikih događcima. Viroki leže že vedno prej in drugod in po- menijo taki akti često le nek dodatek, ki navadno niti ne odgovorja dejanskemu po- ložaju. Zlasti povojna zgodovina je polna takih primerova. Londonski pakt iz leta 1915 pa na pr. zagotavlja Italiji velike kompen- zacije za njen vstop u vojno. Toda na nje- govo izvedbu in uresnićenje tedaj še ne mo- remo misliti, ker so bile države pogodnice u vojnom stanju in si glede konca ter izida vojne niso bile še na jasnom. Tudi se ra- palska pogodba, ki je doloćila vzhodno meju Italije se ne sklicuje na ta pakt in Ita- lija je većji del zemlje že prej okupira- la pod raznim prevezami in ne s kako pravico, ki bi ji bila kjerkoli dana.

Italijanski kapitalizam je tako pogal- ljudstvo u borbu, iz katere pa ni odnesel to- liko, kolikor mu je bilo potrebno za utrdi- tev položaja in za zadovoljiv sploh. Pri- dobi ni skoro nićesar, niti trga, niti suro- vin, le nekaj skoro pastvene ozemlja in vsa dežela je bila poleg vsega še pahnjena u velikansko bedu in razdejavanje. »Odre- šilna« vojna, katero su toliko proslavljali in blagosloćivali onostranski in lostranski bo- govi, je položaj poostrićila do skrajnosti. Ne- kaj časa se po koncu vojne je ljudstvo is- kalo izhoda iz položaja, dokler se niso isti, ki su jih pogali u klanje zopet znašli in jih uklenili. To pot pa tako, da su jim od- vzeli sploh vsako mogućnost gibanja in samo- stojnoga razvoja. Vse, kar je preje morda le bdelo, to nasprotje med kapitalizmom in ljudskimi zahtevami, je izbruhnulo na dan. Tako pomeni za Italiju današnje stanje brez dvoma najbolji jase in do skrajnosti po- tenciran na zunaj viđen izraz vsega hotenja italijanske kapitalistićne ekspanzivnosti ter popolno nadoblast individualistićnoga kapitalizma nad skupnim ljudskimi strem- ljenji. Fašizam je postal torej nosilec za- hteva italijanske velike in teške industrije, gibanje velikega kapitala. Noće pustiti vla- dati ljudstva, ker bi s tim unićil sebe in svoju individualistićno nadoblast; njegov iz- raz je nasilje, ker vlada proti hotenju ljud- stva in njegova svoboda je le u okviru pa- rać u nasajenim bojama in polnim na- boji. Njegova hotenja su danes ista kot pred vojno, tada potencirana sprićo po- ostritve položaja, zlasti radi vedno većjega spoznavanja ljudstva, da je vse naperjeno proti njegovim interesom. Svetovna vojna, ki je bila za italijansko ljudstvo vse prej

ARETACIJA ČRNIŠKEGA DEKANA LOJZETA NOVAKA

Gorica, julija 1935. (Agis). Proti koncu prejšnjega meseca so aretirali splošno znanega črniškega dekana Lojzeta Novaka. Pridrži so ga u zaporu teden dni. Pravi vzrok aretaciji nam ni znan, kakor tudi ne podrobnosti. Sklepamo pa, da je

dala povod za to aretacijo ena izmed zadnjih cerkvenih procesij. Ker je dekan No- vak splošno znan, miren in priljubljen, ta- ko med duhovščino kakor med ljudstvom, je njegova aretacija vzbudila med prebi- valstvom silno ogorćenje.

ŽUPNIK JANKO PIŠOT

PONOVNO PRED KONFINACIJSKO KOMISIJO

Gorica, julija 1935. (Agis). Naš list je lansko leto većkrat poročao u poostrenom politićnem postopanju napram našim duhov- šćini u Julijskoj Krajini. Mnogo duhovnikov je bilo poklicanih pred konfinacijsko komi- sijo in tudi konfiniranih, nekaj pa jih je ostalo doma pod raznim policijskim nad- zorstvi. Med temi je bil tudi župnik Janko Pišot s Planine pri Vipavi, ki je bil obso-

jen na tri leta policijskoga nadzorstva. Pred časom pa kot nam poročajo so žup- nika Pišota ponovno poklicali pred konfi- nacijsko komisijo u Gorico. Ta mu pa ni mogla nićesar dokazati in je bil radi tega oprošćen konfinacije. Pravi vzroki radi katerih preganjajo župnika Pišota nam ni- se znani.

U JULIJSKOJ KRAJINI NESTAJE SLOBODNOGA SELJAKA

Članak o Julijskoj Krajini u antifašistićkoj »Giustizia e Libertà«

Zadnji broj parićke »Giustizia e Li- bertà« donasa sa Sušaka datiran dopis o situaciji u Julijskoj Krajini. U tom članku se iznaša raspoređenje našeg naroda protiv rata u Africi, a religijska borba za jezik izmedju naroda i preo- stalih slavenskih svećenika s jedne strane, ispravno je prikazana. Ekonom- ska kriza i njeno djelovanje prikazani su u tom članku vrlo taćno, pa taj od- lomak donasamo u prijevodu.

»Fašistićka ekonomija mijenja soci- jalnu strukturu Slavena. U slavenskom

selu bila je skoro nepoznata ustanova kolonata, napolicearstva i ostali oblici zemljišnjog zakupa; svuda je postojao mali posjed naslonjen na gustu mrežu seljaćkih zadruga: prolzvodjaćkih, po- trošaćkih i konsumnih. Fašizam je naj- prije sa komesarijatima unišćio zadrug- e, a iza toga je strašnim porezima za- dao smrtni udarac propadajućem ma- lom posjedu. Lokalne banke, koje imaju u zakupu poreze, postaju veleposjednici u Julijskoj Krajini i stvaraju novi tip bankarskih latifundija«.

Italija mobilizira punom parom!

Izgovor sa ratobornošću Abesinaca

Rim, 15 jula. Mobilizirana je još jedna plesadiljska divizija i to petu po redu do sada, kao i još jedna divizija »Crnih ko- šulja«, takodjer petu od mobiliziranih. Po- zivani su pod zastavu vojni obvezanici in- žinirske struke klase 1907 do 1910, isto

tako su pozvani pod zastavu avijatićarski specijalisti iz ovih godišća. Naredjeno je, da se odmah pristupi gradnji dviju pod- mornica. U službenom saopćenju izjavljuje se, da se ove mjere preduzimaju kao od- ziv na vojne pripreme Abesinije.

Bijeg vojnih obvezanika iz Zadra

U Split je došlo 30 mladića iz Arbanasa

Split, 16 jula. Zadnjih nekoliko dana talijanske pogranićne vlasti pod- vostručile su stražu na granici kod Za- dra. Saznaje se da su ove mjere podu- zete radi toga, da bi se sprićećilo bje- žanje vojnih obvezanika, koji se imaju poslati u Abesiniju. U Split je ovih da- na stiglo oko 30 mladića iz Arbanasa

koć Zadra u dobi ponajviše od 21 do 30 godina. Oni su kao talijanski vojni ob- vezanici dobili poziv, da se jave svojim vojnim komandama, nakon čega bi imali biti poslani u Abesiniju. Da bi iz- bjegli odlasku u Afriku mladići su po- bjegli i došli u Split.

TRAJNO PREGANJANJE RUDOLFA ŠENKINCA

Ponovno aretiran in izpušćen iz zapora

Reka, julija 1935. (Agis). Dne 1 t. m. so u Šembijah pri Knećaku aretirali na njegovom domu Rudolfa Šenkinca. Po te- meljitij preiskavi so ga odvedli u bistrićke zapore, kjer so ga izredno strogo zasliše- vali. Ker je bilo vse prizadevanje, da bi ga spravili ob svobodu zama, so ga kmalu izpustili. Istočasno kot pri Šenkincu so iz- vršili preiskavo še pri nekem drugem u Šembijah. Obe preiskavi pa sta izpadli ne- gativno in ni bilo nikakih posledic.

Zgoraj omenjeni Šenkinc Rudolf je na- šim čitateljem že znan iz raznih drugih poročil u listu. Politićne oblasti ga stalno že već let zasledujejo. Bil je že nešćetokrat u zaporu celo u rimskih jećah. Vsakokrat pa so ga kmalu izpustili, kar je popoln do- kaz, da mu hoćejo umetno napriniti odgo- vornost za stvari, ki jih nikoli ni storil. S to zadnjo aretacijo je ponovno dokazal svojo nedolžnost.

kot odrešilna, je u mnogem pomagala k temu, da je ljudstvo razkrilo prave namene in načrte italijanskoga kapitalizma. Saj je baš ljudstvo plaćalo to igro najbolj drago: okoli 1 milijon mrtvih. Še enkrat toliko in- validov, beda, ogromne materijalne žrtve itd. itd., še zdaj bde živo pred očmi italijanske- ga ljudstva in prićajo o tem.

Vse to pa ne more preprićiti razvoja, ki ima isto smer in iste gonilne moći kot pred 20 leti in še prej, kar smo zgoraj ugotovili. Tako stojimo danes kot pred najno posled- dico, pred novimi strahotami vojne, ki jo pripravljajo isti kot pred 20 leti. Stojimo u prićakovanju novih preiskujenj za člove- štvu. Brez poglabljanja, u primeri z letom 1915, zadenemo že takoj pri povprećnem pogledu na dvoje velikih nasprotij, kot jih pozna človeštvo le malo: na eni strani se dviga krik mas, izstradanih in potlaćenih, proti vojni: saj še niso strohnele kosti onih ki so padli in ogromna urejena polja gro- bova so preveć blizu človećkih oču, da bi la- loko pozabili na preteklost; tudi se niso umrle matere, ki su izgubile sinove, žene može, otroci očeta, opustošene so še pokra- jine in nepozidani zidovi. Vse grozote tistih dni vstajajo danes gledane kot celota s per- spektive časa, kot glasen memento, kot strašen neutišljiv opomin vsem živim: ni-

kdar već vojne! Kot sveto izročilo prenašajo to naprej oni, ki so najveć pre- trpeli in na katerih ramenah pada vedno najvećje breme človećkih katastrof. — Od zgoraj navzdol pa zadeva u to drugi klic, klic po novi vojni, ki iz dneva u dan vedno bolj vzmernirja svet. Tega podpira brezme- jno oboroževanje in silna vojna propaganda, bolj kot kedaj poprej organizirana, ki hoće

s frazami o junaštvu, domovini, socijalni pravićnosti, izrabljajoć u svojo korist naj- svetejša hotenja ljudstva, prepovijati u vojnim duhom najširše mase. Ceste, škole, cerkve in otroci ter žene, se vklepajo u vojno organi- zacijo. Nosilec tega je fašizam. On postaja tako najnevarnejši glasnik novih grozot in pomeni že u samem svojem obstoju nado- ljevanje vojne, zlasti pa njenih metod, kar potrjuje nasilno unićevanje in zatiranje sploh vsake svobode, — gospodarske, ver- ske, socijalne, nacićonalne — tudi z unić- njem žieljenj.

V noći od 24 do 25 maja 1915 so se mo- rale prićeti prazniti prve naše vasi ob Soći in ljudstvo jih je prepušćalo razdejaju. Od tedaj se to nadaljuje do danes. Tedaj se je prićela spreminjati naša zemlja pod znaki bojišća in zgubljeni lice ki ga je imela. Od tega dne se je prićelo rušiti vse, kar so

JUGOSLOVANSKI ČASOPISI SMEJO V ITALIJO

NAŠE LJUDSTVO JIH KLJUB TEMU NE BO CITALO.

Trst, julija 1935. — (Agis). — Pred kratkim se je po medsebojnem dogovoru dovolilo, da smejo prihajati u Jugoslaviju štirje italijanski, a u Italiju štirje jugoslo- vanski časopisi, in sicer »Slovenec«, »Ju- tro«, »Obzor« in »Politika«. Čeprav so pri nas sprejeli to vest z zadovoljstvom, saj že već let niso videli slovenskoga časopisa vendar je malo upanja, da bi se ti časopisi pri nas kolićkaj razširili. Vsaćdo se namreć boji zasledovanja in preganjanja lokalnih oblasti, proti katerim gotovo ne bodo našli nobene sankcije, če se bodo radi ćitanja jugoslovanskih časopisova znesli nad našimi ljudmi. Tudi so po nekod tako preplašeni in u strahu, da si je skoro teško misliti, da bi se kdo naroćil na dovoljene časopise.

UŽALIL MILIĆNIKA — OB- SOJEN NA 7 MESECEV JEĆE

V Rihemberku se je pred nekaj me- seci pripetilo neznaten incident. Neki Maksimilijan Vidmar se je na cesti spri- z nekim milićnikom in ga žalil. Bil je takoj aretiran in poslan u gorićke za- pore. Pred dnevi se je vršil proti njemu proces in ga je sodišće obsodilo na 7 mesecev jeće, 150 lir denarne globe in plaćilo vseh sodnih stroškova.

MILIĆNIKI PRIJELI LEOPOLDA RI- JAVCA KATERI JE ZBEŽAL IZ AJ- DOVSKIH ZAPOROVA.

V Ajdovšćini je zbežao u soboto 6 t. m. iz zaporova 22-letni Leopold Rijavec, doma iz Sempasa, ki so ga pred nekaj tedni obmejni milićniki aretirali blizu Črnege vrha, ko je skušao brez potnega lista zbežati čez meju. Prepeljali su ga u Ajdovšćino, ker je bil kmalu nato ob- sojen na već mesecova jeće. Karabinjeri so začeli takoj zasledovati begunca, vendar su bili vsi njihovi napori dva dni zama. Izdali su za njim celo tira- lico. Razposlali su po vsej okolici već oddeľkova milićnikova in policijskih agen- tova, ki se jim je konćno posrećilo prije- ti fanta u gozdu poleg Cola vsega iz- mućenoga in gladnoga.

Vojne vježbe na Gomili

Pula, jula. — Poslije toliko godina Talijani su 10 ovog mjeseca poćeli da vježbaju u pucanju sa tvrdjave Go- mile kod Premanture. Ta je tvrdjava imala za vrijeme Austrije topove od 420 mm, sa posebnom podzemnom elek- trićnom centralom. Imala je svrhu da sprićeći prilaz talijanskim ratnim la- djama. Talijani su bili tu tvrdjavu za- pustili, a sa susjedne Gradine i Čuko- vice odnijeli su bili i topove. Sada su neki njemaćki inženjeri doveli u red topove na Gomili, pa je iza zapada sunca 10 o. mj. bilo zabranjeno svim brodovima da plove na 2 milje od oba- le, jer su se vršile vježbe u gadjanju. Gadjalo se prema zapadu, jer su to- povi tako i postavljani.

ZABRANJENA KNJIGA »CHI SONO QUESTI JUGOSLAVI?«

Odlukom ministra unutarnjih poslo- va od 2. srpnja o. g. zabranjen je ulaz i raspaćavanje u našoj državi knjizi »Chi sono questi Jugoslavi?« (Tko su ti Jugoslaveni?) od pisca Nikole Pascaccio, a u izdanju poduzeća »Nuova Europa«.

gradili in znašali skupaj naši oćetje skozi stoletja kot mrtvije. To traja še danes — razdejavanje se u miru nadaljuje že 20 let, ne da bi bila nudena pri tem ljudstvu naj- manjša in kakršnakoli pomoć. Polja in gozdovi su razriti od kavern, letališč, ka- saren in vojaćkih cest, mesto knjige uće ljudi in jih spopolnjuje u oroćju, mesto svo- bode jih vklepajo u verigo

Potrebno je pategniti zato sporednice med temi leti, tudi brez upoštevavanja majnih in kratkih valovanj u tem razdoblju, če ho- ćemo razumeti današnje stanje u Evropi in Italiji, ter zlasti razumeti hotenje fašizma. To pa zato, da bomo mogli organizirati re- sniće u uspješno borbu proti njemu, da se ne bomo oklepali ideologij in pokretova, ki su reakcićonarni u svojem bistvu. Za- vest da se je sicer fašizam pojavil u Italiji, a da se je razvil tudi u drugih državama, nam mora biti vodilna pri tem. Zato se moramo sprićo ogromne nevarnosti, ki preti od fa- šizma človeštvu pridružiti fronti, ki je brez razlike nazorova ustala u obrambo svojih osnovnih politićnih svoboćdin in osnovnih življenskih potreb. To zaradi našega ljud- stva, ki je že 20 let na mrtvi straži sredi razvalin in ki hoće kljub vsemu živeti.

U PULI PONESTALO ČAK I VODE

Pula, jula. — Puljski prefekturni komesar D' Alessandro izdao je strogu naredbu da građani Pule ne smiju točiti vodu prije šest sati ujutro ni poslije 4 sata po podne, tako u Puli nema vode iza 4 sata po podne. Šta to znači na ovoj vrućini najbolje znadu građani Pule, koji su se kroz ovo 17 godina »oslobodjenja« morali odreći mnogo čega.

Naredba predviđa velike kazne za kućevlasnike i stanare koji ne bi poslušali ovu naredbu. Ujedno je stavljeno u dužnost osoblje plinare i vodo-voda da pazi izvršava li se ta naredba.

SMRT DJETETA OD VOJNIČKE BOMBE U PAZINU

Pula, jula 1935. 13. ov. mj. je smrtno stradao dječak Josip Dorčić iz Pazina. Toga dana je jedno vojničko odjeljenje kušalo neke bombe na jednom pašnjaku blizu grada. Jednu bombu su ostavili na terenu neeksplozivnu. Mali Dorčić se tuda igrao, našao bombu, koja mu je u ruci eksplodirala i raznijela ga.

PAD TALIJANSKIH DRŽAVNIH PAPIRA

Radi opasnosti rata u Africi talijanski državni papiri su pali na svim burzama, a naročito je taj pad bio velik u New-Yorku.

Unutarnji zajam (Il consolidato) spao je kroz zadnje dane na 68.25 što potvrđuju i fašističke novine.

NADNICE U ITALIJI NIZE NEGO 1914.

Fašistički zastupnik Sertoli je u martu bio u »parlamentu« izjavio da su radničke nadnice pale ispod nadnice od 1914. godine, a službeni organ fašističkih sindikata »Lavoro Fascista« od 3. o. mj. donosa statistiku o padu nadnica po provincijama. Iz te statistike se takodjer vidi da su nadnice pale ispod nivoa od 1914. godine sa tim pogoršanjem da sada radna sedmica traje 40 sati, i da je besposlenost opća i periodična mnogo češća nego pred rat.

TROŠAK ZA »ŽITNU BITKU«.

Talijansko ministarstvo poljoprivrede objavilo je da su troškovi za »žitnu bitku« od 1925—1929 iznosili 225.570.000 lira, a ta suma se do sada popela na pola milijarde.

Kada bi se za te novce, koji su utrošeni za »žitnu bitku«, bilo kupilo žita, fašistička Italija bi za svoj gladan narod bila mogla kupiti 30 milijuna kvintala žita, pa bi otpalo na svakog Talijana u Italiji 75 kg žita. Kad bi se to dalo samo onim 20 milijuna koji gladuju svi Talijani bi bili siti kruha barem za godinu dana.

ENGLEZI PREDVIĐAJU EKONOMSKU PROPAST ITALIJE

Pod utjecajem fašističke propagande londonski Kraljevski ured za internacionalne poslove, izdao je jedan izvještaj u kojem prikazuje ekonomsko stanje fašističke Italije u najcrnijim bojama, a za korporativni sistem se veli, da praktički ne postoji, dok se fašistički radnički sindikati ne mogu ni usporediti s onima prije rata, toliko su ti fašistički slabi, neegodni i neefikasni.

GORIŠKI PREFEKT PREMEŠČEN

Trst, julija 1935. (Agis). V vrstah prefektova je italijanska vlada izvršila obsežne premeštaje. Nekateri prefekti su bili tudi vpokojeni, drugi pa postavljeni na razna višja upravna mesta. Goriški prefekt dr. Intra Salvatore je premeščen iz Gorice v Pesaro. Na njegovo mesto bo prišel dr. Cimapani Tomaž iz Aquile.

ELEKTRIČNA RASVJETA U POMERU.

Pula, jula. — Selo Pomer dobilo je 3. o. mj. električnu rasvjetu. Polovica seljaka je uvela elektriku u kuće. Početak osvjetljenja je imao da bude svečano proslavljen, ali je narod već sit svih tih svečanosti, pa je tako elektrika došla bez govora i pjevanja.

Ovih dana se dogodila teška nesreća seljaku Rakiću Matu, starcu od 71 godine. Dok je radio na njivi na nj je navalo jedan razbješnjeni bik i teško ga izranio. — Prevezen je u bolnicu i ima nade da će preboljeti.

GLOBE U JEDNOM ČIČARIJSKOM SELU ZBOG KRIJUMČARENJA

Golač, jula 1935. Javili smo Vam, kako je 50 naših ljudi zatvoreno što u Bistrici, a što u riječkim zatvorima zbog švercanja. Sada Vam javljamo, da su svi ovi naši ljudi, koji su se nalazili u zatvoru, pušteni na slobodu, ali ova sloboda nije sloboda, nego je to upropašćenje našeg sela. Čim su bili pušteni iz zatvora dobili su novčanu globu i to takvu da čovjeku kada pogleda cifru ove globe stane pamet. Svi oni koji su bili zatvoreni dobili su ukupno osudu globe od pola milijuna lira. Jedan između ovih. Jurišević Josip zvan Baštijanov dobio je 150.000 lira globe. Ove globe su odveć velike, a da bi ih ne samo pojedinac mogao da plati, nego ne može da ih plati čitavo selo. Ovim su globama potpunoma uništili naše selo.

„Atentat“ v Rihembergu pred sodiščem

Fašistične metode in fašistična justica

Trst, julija 1935.

Prav pred letom dni je objavil naš list vest o atentatu na postajo v Rihembergu in o številnih aretacijah domačinov. V noči od 25. na 26. junija 1934. so se malo pred polnočjo, ko je vladala v Rihembergu že najgloblja tišina, slišali obupni kliči na pomoč, ki so prihajali od tamošnje železniške postaje. Ko so ljudje prihiteli, so našli v mlaki krvi najemnika dela ob železniški progi Luigi Nittija. Zadel ga je strel v bok. Karabinjerjem, ki so ga začeli izpraševati, je pripovedoval, da je zalival cvetlice na vrtu, ko se je nenadno prikazal neznanec in dvakrat ustrelil iz revolverja proti njemu. Nitti, kot velik junak, ni niti opazil, da je bil zadet, temveč je pohitel v pisarno in se kmalu vrnil, oborožen z revolverjem. Oddal je pet strelcev v smer, v katero je ubežal neznanec.

Seveda so bili takoj na nogah karabinjerji in milicniki. Prišla je v Rihemberg celo posebna komisija proslule OVRE, saj je bil ranjeni Nitti navdušen fašist in daleč naokrog znan kot denuncijant in zatiralec našega naroda. Šušljalo se je celo, da je krajevni načelnik OVRE. Aretirali so radi tega takoj celo vrsto naših mladeničev in jih gnali v zapor.

Toda kmalu so morale celo fašistične sodne oblasti ustaviti vsako nadaljnjo postopanje proti domačinom. Vsa zadeva je bila nekam zagonetna. Najbolj čudno pa je bilo, da je bila krogla, ki so jo vzeli iz rane žrtvi »atentata«, iz revolverja samega Nittija. Radi tega so izpustili vse aretirance, uvedli pa so sodno postopanje proti Nittiju, češ da je simuliral napad. Nitti pa je to vedno

zanikal in vztrajal pri svoji pripovedki o neznanem atentatorju. Tako se je zagovarjal tudi te dni pred kazenskim tribunalom v Gorici. Trdovratno je odvrčal očitek simulacije, toda ni mogel pričati sodnikov o svoji nedolžnosti. Državni pravdnik je zahteval obsodo in je predlagal kot kazen 15 mesečni zapor in 1400 lir globe. Njegov zagovornik odvetnik Robba iz Trsta, pa ga je skušal rešiti, navajajoč vse njegove zasluge za fašizem. Tribunal je izrekel oprostilno razsodbo radi pomnjanja dokazov...

*

TA PROCES JE SILNO ZNAČILEN ZA RAZMERE V JULJSKI KRAJINI IN V FAŠISTIČNI ITALIJI SPLOH.

Na njem se je javno pokazalo, kakšnih sredstev se poslužujejo razni podrepaniki OVRE, milice in celo karabinjerji v zatiralnem boju proti našemu narodu. Pokazala pa se je tudi v pravi luči vsa fašistična justica. Očitnega zločinca, radi katerega so bili alarmirani vsi varnostni organi in radi katerega je moralo veliko nedolžnih ljudi v preiskovalni zapor, je fašistično sodišče oprostilo samo zato, ker je bil navdušen fašist. Jutri bo gotovo zopet nastopil svoje mesto v kraju, kjer so bili domačini radi njega po nedolžnem zaprti, postopal bo še bolj oblastno in naduto in kaj kmalu bomo čitali, da je bil odlikovan radi svojih zaslug za fašizem. O ubogih domačinih, ki so bili po nedolžnem več dni v zaporu, ni padla nobena beseda pri procesu in niti ni o njih poročal noben fašistični list. Bili so pač Slovenci, Nitti pa velik fašist.

„GIUSTIZIA E LIBERTA“ O JULJSKI KRAJINI

V zadnjem času prinašajo antifašistični listi vedno več vesti o našem ljudstvu in njegovih težkih razmerah. Poročila so po večini posneta iz našega lista. Veseli nas, da pridejo glasovi našega trpečega človeka onkraj meje tudi med italijanske antifašistične čitatelje. V zadnji številki z dne 12. t. m. je prinesla »Giustizia e Libertà« krajši dopis s Sušaka v katerem opisuje v glavnih potezih težke razmere, ki vladajo v Juljski Krajini. Med drugim piše, da je pribežalo čez mejo okrog 200 mladeničev, ki so bili poklicani k vojakom in ki bi bili gotovo poslani v Abesinijo. Ljudstvo v Juljski Krajini je absolutno proti vsaki vojni v Afriki. Fašisti so hoteli naše ljudi preseliti z velikimi obljubami o še večjih delih v italijanskih kolonijah v vzh. Afriki. Porazno so vplivale novice o tropičnih boleznih in o nezdruzi klimi, ko so se vračali prvi bolniki. Nadalje piše, da so med ljudstvo razširjeni tajni slovenski in hrva-

ški listi, ki krožijo posebno med mladino. Borba proti slov. jeziku je v polnem teku. Fašistična škola (vescovi fascisti) Santin in Margotti odstranjujejo še zadnje ostanke slovenskega in hrvaškega jezika iz cerkve. Zato je ljudstvo zelo ogorčeno nad cerkvenimi oblastmi. Pravi, da se ljudstvo zelo poteguje za tiste redke slovenske duhovnike, ki so kljub neprestanemu preganjanju še ostali. Konfinacijska komisija deluje neč in dan. Zelo zanimiv je odlomek: »Fašistično gospodarstvo spreminja socialni značaj, slovanskega prebivalstva.«

V Jugoslaviji malo govore o zbližanju z Italijo. Casopisi o tem ne pišejo. Prijateljskemu paktu z Italijo so naklonjeni le izvozniki lesa in živine. Ti so tudi naklonjeni vojski v Afriki, ker so tako mogli prodati Italiji vse zaloge lesa tudi gnilega(?), ki se je zaradi krize nagromadil v jugoslovanskih skladiščih.

PEDESETGODIŠNJICA PRVE HRVATSKE ŠKOLE U ZADRU

Prije pedeset godina t. j. 1885. g. otvorena je u Zadru prva hrvatska pučka škola, utemeljena je društvo »Hrvatski sokol«, dobrotvorno društvo za podupiranje siromašnih učitelja hrvatskih škola, osnovana je hrvatska knjižara i sve zaklade narodnog mecene Manfreda kneza Borelija. Sada je, međutim sve to uništeno, a kuća kneza Borelija, nekdanje sjedište Hrvatskog sokola i svega nacionalnoga života u Zadru, postala je ove godine »Casa del

Fascio«. Kuću je kupio Mussolini i darovao zadarskom fašiju, a prošlog mjeseca je glavni sekretar fašističke stranke svečano otvorio u Zadru taj fašistički dom. Tom prilikom je demonstrativno postavio oko vrata vrpcu u boji dalmatinske zastave sa tri leopardove glave.

Tako je pedesetgodišnjica naših bivših kulturnih ustanova u Zadru »proslavljena« u znaku plavog rupčića, simbolu fredenističkog udruženja »Azzurri di Dalmazia«.

ŽIVOT U ZADRU POSKUPLJUJE

radi rata u Africi

Zadar, 16. jula. Otkako Italija namjerava da krene u rat protiv Abesinije, poskupila je sva roba, a osobito živežne namirnice. — U Zadru opet i pored devalvacije lire bio bi život snošljiv, da cijelo jugoslovensko zaledje nije formalno ispržila velika suša, koja u ovom kraju traje još od zimus. Prva izdašnica kiša pala je ove godine jutros i koristiti će još samo vinogradima. Zbog toga život u Zadru postao je vrlo skup, a cijene, u lirama, kreću se ovako:

Brašno 0.45—1 (1934. cijene su se kretale od 0.30—0.75), ulje 3 (2.50), zeleni grašak 2 (0.15), kupus 1.20 (0.15),

blitva 0.50 (0.10), krumpir 0.60 (0.20), meso govedje i jagnjeće 5 (3). Poprečna cijena za ribu kreće se radi izostalih dovoza iz južnog Primorja i dalmatinske okolice oko 12 (5) lira po kgr. Na staroj cijeni ostali su monopolski proizvodi. Tekstilna roba poskupila je poprečno za 30%. Pojeftinilo je samo drvo, i to sa 36 na 28 lira po kubnom metru. Razlog ovom slučaju su velike ponude, jer zaledje nema sada druge robe na prodaju. U gradu sve vrije od nezadovoljstva, a naročito među omladinom koju bi htjeli poslati u rat.

ARETACIJA RADI POSKUSA BEGA ČEZ MEJO

Trst, julija 1935. — (Agis) — V nabrežinske zapore so pripeljali Leopolda Rijavca, starega 22 let doma iz Šempasa. Osumili so ga, da je hotel pobegniti preko meje. Imenovan je bil namreč pred vpoklicem. Kakor pa doznavamo je iz zaporov nenadoma izgnil, in oblasti so izdale proti njemu tiralico.

D'ANNUNZIO NA INDEKSU.

Zadnja D'Annunziava knjiga, »Cento e cento e cento e cento pagine del libro segreto di Gabriele D'Annunzio« stavljena je na indeks Kongregacije svetog oficija u Rimu. Papa je potvrdio tu odluku.

FAŠISTIČKA SUSRETLJIVOST PREMA JUGOSLAVIJI

Što sve može da nas gane do suza

Austrija je zatvorila granicu prema Jugoslaviji, tako da ni nogoćimni suci nisu mogli doći da u nedjelju sude utakmicu u Zagrebu. Sportisti su se obratili Italiji i dobili u zadnji čas suca. O tome piše jedan zagrebački dnevnik ganuljivi članak pod naslovom: — »Priateljski i lijepi gest talijanskog saveza«. Tu se između ostalog veli: »Medjutim kada su se naši funkcionari obratili na g. dr. Mauro, poznalog suca i funkcionara talijanskog saveza, našli su na srdačan odaziv i g. dr. Mauro izjavio se odmah spremnim, da nam u toj situaciji pomogne. Usprkos poteškoća zbog prekratkog vremena, talijanski savez poduzeo je hitne i uspješne korake pa da jednog od svojih najboljih sudaca g. Barlassinu pošalje u Zagreb i da tako izadje u susret našim klubovima, koji su već bili u sto briga i nepri- lika.

Gest i postupak talijanskog saveza vrjedan je svake hvala. Nakon zalaganja talijanskog saveza za naše učestvovanje na utakmicama za srednjoevropski cup, Talijani su evo i tom prilikom pokazali, da im je stalo do što tijesnijih i srdačnijih veza s nama a mi ćemo taj njihov lijepi gest znati i cijeniti.

Barlassino je prvi talijanski sudac koji sudi u Zagrebu i sigurno odličan reprezentant najboljih nogometaša visoke klase talijanskog nogometa.

Eto što može da nas gane. A ti ljudi, medjutim, zaboravljaju da je Austrija zabranila dolazak turistima u Jugoslaviju i da ih je u isto vrijeme upućivala u Italiju, a sjećat će se kogod i one Sangotharske afere s križničarenjem talijanskog oružja u Mađarsku. Tada se pisalo da je Strafela, današnji auktor naredbe o sprečavanju Austrijanaca da dođu u Jugoslaviju, prosti agent fašističke vlade i da je postavljen za šefa austrijskih željeznica po nalogu Mussolinija. Sve se to zaboravlja, a zaboravlja se i to da je fašistička Italija danas u klijestima: u Africi avantura s Abesinijom koja može da vrlo zlo svrši, a na sjeveru Njemačka i bauk anšlusa.

Sport je sport i kažu da je internacionalan, ali mislimo da se u nijednoj evropskoj državi ne bi moglo događati takovo neslaganje između sporta i nacionalne časti. To u najmanju ruku.

Mislimo da se Abesinci ne bi toliko gurali na jedan sličan »priateljski gest« fašističke Italije, a ne smijemo zaboraviti ni to da smo mi za fašiste na istom stupnju kao i Abesinci, bez obzira na prijateljske veze u sportu i na izmjenu nogometašnih sudaca.

Htjeli bi vidjeti tu talijansku susretljivost kada bi Talijani pobijedili Abesiniju.

TALIJANSKE BALILE U UNIFORMAMA PJEVAJU U SPLITU »GIOVINEZZU«

Split, 14. jula. Sinoć u 10 sati doplovio je iz Trsta prekooceanski parobrod društva Cosulich »Neptunia« i usidrio se ispred lukobrana. Nešto iza pola noći parobrod je prosljeđio za Buenos Aires.

Na brodu se na proputovanju nalazilo i 70 članova omladinske fašističke organizacije »Balilla« koji putuju za Južnu Ameriku. Intervencijom talijanskog konsula naše vlasti dozvolile su dvadesetorici članova »Balilla« da se iskrcaju u Splitu radi razgledanja grada. »Balilla« su se motornim čamcem iskrcali na gat Majora Stojana i onda u tri puna zatvorena automobila najprije otišli do talijanskog konsulata na Bačvicama. Tu su se zadržali desetak minuta, a poslije toga su automobilima preko grada došli u Marmontovu ulicu, gdje su posjetili »Gabinetto di Letura«. Tu su bili dočekani od članova talijanske kolonije i pozdravljeni kraćim govorima. Zadržali su se najviše deset minuta i pri odlasku pjevana je fašistička himna.

Iz Marmontove ulice odvezli su se do gata Majora Stojana, gdje su se ukrkali u čamce i kasnije na parobrod.

Na tu vijest iz Splita mi ne možemo ništa drugo da kažemo nego da se sjetimo naše djece u Istri, Trstu, Goričkoj i Zadru, kojima talijanski učitelji pljuju u usta kada progovore između sebe riječ u materinjem jeziku (Sottosanti i drugi) ili ih tuku do besvjesti (slučajevi u Vodicama, Podgradu i drugdje).

Unapredjenja i postavljenja učitelja

Ministarstvo prosvjete je svojom odlukom od 24. maja t. g. postavilo za stalne učitelje sljedeće naše drugove i drugarice iz Istre: Mariju Flego iz Bedje u VII pol. grupu; Mariju Mogorović iz Našica u VIII pol. grupu; Marijana Slavić iz Kampa u IX pol. grupu; Rudolf Frlić iz Cetin varoši u IX pol. grupu; Petra Zmak iz Igrišća za čin. pripravnika. — Unapredjenje: Matko Mogorović, upravitelj drž. narodne škole u Našicama, unapredjen je u VI položajnu grupu.

LEKCIJA ENGLESKOGA MAJORA FAŠISTIČKOM KAPETANU

Dnevni listovi su objavili da je talijanski kapetan Fanelli i bivši direktor »Il Secolo Fascista« pozvao na dvoboj engleskog majora i zastupnika Rodničk» stranke Attlea radi toga što se major Attle usudio da u londonskom parlamentu govori loše o fašizmu. Major Attle nije primio poziv, već je fašisti Fanelli postao slijedeće pismo:

— Vi mislite da možete odrediti granice do kojih vam se čini da može ići parlamentarna diskusija, i ako sam tačno razumio vi me izazivate na dvoboj. Ugušivanje svih slobodnih ustanova u vašoj zemlji može da opravda vaše neznanje. Htio bih da vam kažem, i da shvatite, kako slobodan Englez u slobodnoj zemlji ima slobodu da iskaže svoje mišljenje o radu vlade svoje zemlje i o radu vlade svake druge države, i nikakova prijetnja ne može da spriječi narodnog predstavnika da u slobodnom parlamentu iskaže to svoje mišljenje.

Vaš predlog po kojem bi imao da vam dadem zadovoljstvinu barbarskim i arhaičnim sredstvom dvoboja, dokazuje da niste sposobni razumjeti i suditi stvari. Činjenica da bi vi mene mogli pobijediti u dvoboju ne bi ništa utjecala na neopravdanost akcije vaše vlade protiv Abesinije. — Mogu da nadodam kako je moja kritika bila jedino kritika vaše vlade, a ne zemlje i naroda, koje je odavna volim. Čast i veličina talijanskog naroda čuva se u prilogu koji su njegovi sinovi dali u prošlosti u borbama za oslobođenje ljudskoga duha.

Tako engleski major. On dijeli oštro talijansku vladu od talijanskog naroda, samo je pitanje da li su u Italiji to pismo razumjeli. — A da ne bi, osim toga, oni u Italiji mislili da je jedan Englez ustukao od straha pred fašistom-Talijanom, prijavio se neki drugi Englez i pisao kapetanu Fanellu da on potpisuje sve ono što je major Attle rekao protiv fašizma u parlamentu, ali da uz to prima i poziv na dvoboj.

Fašistički kapetan se nada da Grandi ne će dati Englezu vizum.

ENGLEZI O HITLEROVCI, ITALIJI, JUGOSLAVIJI I AUSTRIJI

U engleskoj reviji »The Contemporary Review« piše članak Elisabeth Wissemann »Yougoslavia and the Anschluss«, u kome se autorka trudi da utvrdi stajalište Jugoslavije prema anšlusu.

Između ostaloga iznašaju se u tom članku i one misli koje donasmo u izvrtku radi njihove zanimivosti:

U Srednjoj Evropi je rašireno mišljenje da samo priključak može zamijeniti restauraciju Habsburgovaca, veli autorka. Austrijski legitimisti misle, da se time može pojačati njihova stvar kod kuće i na strani. Ali što se tiče inostranstva, o tom se sigurno varaju. Već samo pomisao na restauraciju Habsburgovaca miri Malu antantnu s priključkom, a ni Mađarska nebi bila protiv njega.

Mussolini je namjeravao da u junu sazove u Rim konferenciju zainteresovanih država, tamo se trebalo pretresti pitanje Austrije. Ali sada ne samo da je suviše zaposlen sporom s Abesinijom, nego i pripreme za tu konferenciju su naišle na neke teškoće, među kojima je glavno sadašnje stajalište Jugoslavije prema austrijskom problemu. Jugoslavija, članica Male antante i Balkanske antante, više je zainteresovana budućnosti Austrije nego Rumunjska. A ako se za nju postave ostale manje države njezin utjecaj može biti odlučujući u borbi između Italije i Njemačke oko nadvlade u Beču.

Naoružanje Mađarske Jugoslavija smatra za gotovu činjenicu, a povoljno gleda i na stvaranje nove austrijske armije, jer to za nju znači samo nekoliko vojnika više u budućoj Njemačkoj armiji. A posljedica njemačke propagande je to, da hitlerovci u Austriji vide u većoj snazi, nego što je u stvari imaju. Jugoslavija ne vidi razliku između Austrijanaca i Nijemaca.

Drugi razlog je Italija. Usprkos službenoj alijansi s Francuskom Beograd bi rado u Trstu vidio Nijemce, jer bi time Italija vidila novog suparnika na Jadranu. Na sadašnji režim u Austriji Jugoslavija gleda nepovoljno i zato, što taj režim naginje Italiji.

Time se može dalje protumačiti zašto su hitlerovske bjegunce iz Austrije jugoslovenske vlasti tako lijepo primile. Jugoslavija rado sluša sve što potječe od hitlerovaca, glavno da je upereno protiv Italije. Rim je istina nedavno Jugoslaviji znatno izašao u susret trgovinskim povlasticama i u manjimskim pitanjima, ali se čini, da ju time ipak nije pridobio.

MUSSOLINIJEVA SINOVA PROSTOVOLJCA ZA VZHODNO AFRIKU

Trst, julija 1935. — (Agis.) — Fašistično časopisje se že deli časa z izrednim zadovoljstvom beleži vest, da sta se dva Mussolinijeva sina Bruno i Vittorio prijavila kot pilota prostovoljca za vzhodno Afriku. Eden ima 17, drugi pa 18 let. To vest je prineslo tudi inozemsko časopisje, s primernimi komentari seveda, kar ponovno daja povod fašističnim časopisom, da se obračajo na to demagoško gesto fašističnega diktatorja in njegovih dvih hrabrih sinov.

Naša kulturna kronika

NAŠI PJESNICI U „ANTHOLOGIE DE LA POESIE YUGOSLAVE“

Gregorčičeva »Soča« na francuskom jeziku

Ovih dana je izašla u Parizu, u nakladi knjižare Delagrave (15, rue Soufflot), antologija jugoslovenske poezije 19 i 20 stoljeća. Ta knjižara izdale u »Collection Palas« samo antologije proze i poezije raznih naroda ili pojedinih pisaca, i te antologije se u svijetu dosta čitaju. Ovu »Anthologie de la poésie yougoslave« uredio je Miodrag Ibrovac, profesor beogradskog sveučilišta. Antologija počinje sa Valentinom Vodnikom (1758—1819), a svršava sa Tadijanovićem (1905).

U toj antologiji su zastupani ovi pjesnici iz današnje Julijske Krajine: Simon Gregorčič, Rikard Katalinić-Jeretov, Dragotin Kette, Alojz Gradnik, Joža Lovrenčič, Igo Gruden i Srećko Kosovel. O svakom pjesniku u toj antologiji je ispred njegovih pjesama kratka biografija i par riječi, koje ga karakterišu kao pjesnika. Za sve naše navedene pjesnike spomenuto je izrično, da su iz krajeva pod današnjom Italijom a za Gregorčiča napominje se, da je bio prozvan »le rossignol de la Gorica« (goriški slavček). U toj antologiji je njegova pjesma »Soči« (A la Soča) u cjelini. Gradnik je zastupan sa 5 pjesama,

odmah iza Župančiča, a u biografiji se spominje, da je rođen kod Gorice, pa se za ni veli: — »... on je pjesnik svoje rodne grude, koja je doživjela ratna pušćenja, a da nije dočekala slobode...«

Ako imamo u vidu da je ovo prva antologija jugoslovenske poezije na francuskom, i da će ta antologija biti čitana u Francuskoj i u cijelom svijetu, tada ćemo tek shvatiti, koliko je važno, što su u toj antologiji i pjesnici iz Julijske Krajine, i što je napomenuto za svakoga od njih odakle je. Na taj način će i strani svijet, koji se možda ne zanima za probleme, kao što je naš, doznati o nama i vidjeti, da taj narod, koji je ostao pod Italijom prethodno, i izviesnu snagu u općoj jugoslovenskoj kulturi. A kulturna snaga jednog krala — i njegova kulturno-jezična orijentacija — su najbolji dokaz, kamo bi taj kraj morao i politički pripadati. — To je ovo zadnjih dana već drugi slučaj, da su naši pjesnici afirmirali slavenstvo Julijske Krajine. Prvi je bio u »Jadranskoj antologiji« Nike Bartulovića, o kojoj smo prošli put pisali, a drugi u ovoj francuskoj Miodraga Ibrovca. — (t. p.)

NOVE KNJIGE MLADINSKE MATICE

Izašle su ovogodišnje četiri redovite knjige za djecu Mladinske matice u Ljubljani. Mladinska matica, koju vode naši omladinski pisci Josip Ribičič i Albert Širok izdaje dječji list »Novi rod«, najbolji list te vrsti u Jugoslaviji, i svake godine po 4 knjige, a sve to, i list i knjige, za 22.50 din. Djeca plaćaju 9 mjeseci po 2.50 dinara mjesečno, i zato dobivaju svakog mjeseca list, a na koncu školske godine knjige.

Ove godine su izašle slijedeće knjige:

»Kresnice« uredili J. Ribičič i A. Širok.

»Pastirci« napisao France Bevk.

»Kralj Honolulu«, slikovnica, naslikao Bambič, a riječi napisao Ribičič.

»Po lep Sloveniji«, napisao dr. Rudolf Andrejka.

Prve tri knjige su uredili i napisali naši pisci. »Kresnice« Ribičiča i Široka su zbirka raznih zanimivosti u svijetu, počevši od laponske škole na krajnjem sjeveru i podviga Čeljuskinaca do Indijanaca u Kanadi i članka o aeroplanima, padobranima, radiju itd. Sve to napisano lijepim i razumljivim jezikom, u lakom stilu i vrlo zanimljivoj formi. Knjiga je puna slika koje ilustriraju pojedine članke, tako da je zanimiva i za odrasle čitaoce.

»Pastirci« Franceta Bevka je pripovijetka o trojici pastira. Bevk je u ovoj knjizi pokazao sve svoje odlike odličnog pripovjedača, koji zna da dađe živa plastična lica, koja se kreću na

pozornici realno, živo i potpuno uvjerljivo. Psihologija djece tačna i razvoj događaja logičan, što može da intuitivno osjeti i dade jedino umjetnik koji je imao prilike da živi s djecom i da ih iz bliza upozna (Bevk je bio učitelj). Kompozicija i dikcija rutiniranog pisca, kojemu tehničke strane postavljaju djela i pisanja ne prave nikakove poteškoće (Bevk je najplodniji jugoslovenski književnik), tako da je ova mala knjiga o pastirima jedna od naših najboljih knjiga takozvane dječje literature. — Knjigu je ilustrirao Nikolaj Pirnat.

Slikovnica »Kralj Honolulu«, koju je izradio naš Milko Bambič je ukusna (i jeftina!) knjiga sa slikama u boji za mladju djecu. Tekst ispod svake slike Josipa Ribičiča adekvatan i ritmičan, tako da će knjigu s uživanjem gledati i starija djeca. — (t. p.)

DUKIČEV »HRAM« U LUŽICKO-SRPSKOM PRIJEVODU.

»Lužickosrpski Vestnik«, časopis Društva prijatelja Lužice (Společnosti přátel Lužice) u Pragu, što ga uređuju univ. prof. Josip Pata i Vladimir Zmeškal, javlja u svom junjskom broju, da su Serbske Nowiny u Budišinu donijele dne 4 pr. mj. pjesmu Ante Dukića »Hram« (Svjatnica), koju je preveo Ota Wićaz. Prof. Ota Wićaz (Lehmann), direktor realne u Stolbergu u Saskoj, poznati je učenjak i uvaženi književni kritičar, spisatelj i pjesnik.

95 TALIJANSKIH BRODOVA PROŠLO JE DO SADA KROZ SUESKI KANAL

3000 bolesnih talijanskih vojnika prošlo je u julu kroz Suez

Internacionalna štampa donasla: Prema izvještajima uprave Sueskog kanala vidi se, da je od konca marta prošlo kroz taj kanal ništa manje nego 95 raznovrsnih talijanskih parobroda krca-tih vojnicima i ratnim materijalom za Abesiniju. Prema daljnjim vijestima uprava očekuje da će daljnjih 27 parobroda proći kroz Suez još prije konca mjeseca jula za talijanske posjede u istočnoj Africi. Većina talijanskih trupa iskrčalo se u eritrejskoj luci Massauah, ali su odmah transportirane u grad Asmaru, čija je klima malo blaža od luke

Massaua, za koju se tvrdi da je najvruća luka na cijelome svijetu. Stvarno u Crvenom moru biva tako strašno vruće, da brodovi, prolazeći tuda plove samo jedva tolikom brzinom, da bi njihova kormila sama upravljala brodom, jer većina ložaca potpuno smalaksaju za vrijeme strašnih žega. Činjenica da se Talijani ne mogu tako lako aklimatizirati pod tim podnebljem, jasno se vidi iz brojni repatriраних vojnika iz Abesinije u Italiju. Samo početkom mjeseca jula je kroz Sueski kanal prošlo preko 3000 bolesnih talijanskih vojnika.

Vatikan podupire Mussolinija u Africi

Agencija Avala javlja: Rim 13 jula. Transalpinska agencija donosi vijest, da je Sveti Otac Papa kada su talijanski državljani koji služe u palatinskoj gardi, trebali po pozivu da stupe pod zastavu izjavio izmedju ostalog: »Članovi palatinske garde treba da vrše svoju dužnost dobrih Talijana. Prema tome ne treba tražiti od

talijanske vlade neke blagonaklone mjere prema njima.«

U političkim krugovima se tvrdi, da Vatikan dobrim okom gleda talijansku akciju u Africi, pošto bi konkretan uticaj Italije u Abesiniji osigurao katoličkim misijama znatan razvoj njihove djelatnosti.

DVIG CEN — POSLEDICA VOJNIH PRIPRAV

Trst, julija. (Agis.) — Stalno poročamo, da so se v zadnjem času cene najpotrebnijim življanskim predmetom zelo dvignile, kar povzroča zlasti med nižimi plastmi ljudstva velike skrbi. Jasno je, da je to v najtesnejši zvezi z vojnimi pripravami, ker država vedno bolj in bolj kupuje za vojaščino, zlasti živila in drugo, kar se največ troši v vojski. Da so resno ogroženi življanski interesi, kar z dneva v dan postaja vedno bolj pereče vprašanje, pri-znavajo sem pa tja fašistični časopisi sami.

V zadnjem času pa je postal ta problem zelo pereč in so vedno bolj zaostroje, ker se spričo velike suše in vremenskih nepri-

lik obeta zelo slaba letina. Naj med drugim omenimo samo to, da je cena senu poskočila v primeri z lanskim letom pri nas od 7 na preko 40 lir za kvintal. O ostalih, predvsem življanskih potrebščinah, smo poročali že v prejšnjih številkah. Na žalost pa se naši ljudje tega ne morejo posluževati ker je bila letošnja košnja zelo slaba. Lanske zaloge pa skoro popolnoma izčrpane. Tako zadaja na vseh koncih in krajih abesinsko vprašanje italijanskemu gospodarstvu vedno nove udarce. Komaj se reši enega in skuša popraviti slabe posledice, že se mu na vseh koncih pojavljajo nove težkoče.

NOVO DELO UNIV. PROF. FRANA RAMOVŠA O DIALEKTIH

Priznani strokovnjak univ. prof. dr. Fran Ramovš, ki je izdal že več temeljitih strokovnih del iz slovstvene zgodovine slovenskega jezika je obogatil zgodovino z novim edinstvenim delom o historiji slovenskih dialektov. Omenjena knjiga je sedmi del njegovega obširnega življenjskega dela, ki bo v sedmih knjigah obravnavalo to materijo, ki je v slovenskem jeziku le še precej neraziskana. Ker je knjiga izšla v zelo omejeni izdaji 300 izvodov, opozarjamo vse, ki se za to zanimajo, da se čimprej za njo pobrigajo. — (Agis.)

IZDANJA GORIČKIH KNJIŽEVNIH DRUŠTAVA ZA 1935 GODINU

I. Goriška Mohorjeva družba je izdala za god. 1935 ove tri knjige:

1) Dr. A. Zdešar: Sv. Vincencij Pavelski, str. 160. Pisac je misijonar i prikazale život svetozna Vincenca.

2) Achermann: V službi pri Trinogu, str. 142. To je pripovijest bez umjetničke vrijednosti iz doba francuske revolucije, pisana u strogo katoličkom i proturevolucionarnom duhu.

3) Zimske urice, str. 79. To je neke vrsti kalendar sa različitim sadržajem, kao kratkim crticama, poukama, slikama itd. Govori se i o nadbiskupu Margottiu i o Mussolinijevom isušivanju Pontinskih močvara.

4) Kalendar je imao da izadje, ali su ga fašističke vlasti zaplijenile.

II. Goriška Matica je izdala takodier tri knjige:

1) Ferdo Plemič: Po krono, dekle in vino, str. 100. To je humoristična novela sa sadržajem iz 12 stoljeća o caru Henriku IV bez veće umjetničke vrijednosti.

2) Pravljice iz tujih logov, str. 95. To je zbirka priča i pripovijedaka prevedenih iz njemačkog, češkog, francuskog itd. sa fantastičnim sadržajem. Zbirku je uredio Nande Vrbiak.

3) Jakob Trnovec: Z orodjem v rokah, str. 104. To je knjižica praktičnih znanja, kojoj je svrha da uputi narod u osnovna znanja o svakidanjem radu, raznom orudju itd.

4) Kalendar je imao da izadje, ali je zaplijenjen.

III. Književna družina »Luč« izdala je takodier dvije knjige.

1) Ivo Dren: Z onstran groba, str. 135. To je oduža pripovijest, u kojoj je glavna misao održavanje na seljačkom posjedu, i glas zemlje u duši seljačkog sina činovnika, koji za vraća natrag na zapušten posjed.

2) A. Petöfi: Krvnikova vrv, str. 126. Tu Petöfijevu romantičarsku pripovijest preveo je sa njemačkoga France Bevk. Na koncu dodaje Bevk životopis Petöfijev.

KORUPCIJA U TALIJANSKOJ ISTOČNOJ AFRICI

Pariška »Giustizia e Libertà« donasla dopis iz Afrike u kojem se opisuje nezadovoljstvo među talijanskim vojnicima i radnicima. Nered, bolesti, vrućina, sve je to uzrokom nezadovoljstva, ali najveće nezadovoljstvo je izazvala činjenica, što je glavnokomandujući general De Bono dao u zakup svom bratiću vojničke kantine. Voinici ne mogu nigdje drugdje da ista kupe, osim u tim kantinama, ali njih vodi bratić De Bona na taj način, da provadja (cijenama i ostalim) najradnije iskorištavanje vojnika i radnika.

TRINAJST REČANOV SE JE RADI BOLEZNI VRNIO IZ AFRIKE.

Trst, julija 1935. — (Agis.) — Kot smo že poročali je šlo iz Reke in okolice na delo v italijanske kolonije vzhodne Afrike 100 specializiranih delavcev. Od teh se je zadnje dni vrnilo 13, ker so oboleli za raznimi tropičnimi boleznimi in jih niso mogli spraviti v tamkajšnje bolnišnice, ki so že i tak prenapolnjene. Tudi bolnišnice v obmorskih mestih južne Italije, kakor v Neapolju in drugod, so polne bolnikov, ki so jih pripeljali iz Afrike.

NEREDI MED VOJAŠTVOM OB IZKRCA-NJU V ERITREJI.

Kakor poroča »Giustizia e Libertà« je prišlo pri izkrcanju v pristanišču Massaua (Eritreja) do večjih nemirov med nezadovoljnim vojaštvom. Vojaki so posebno občutili, da so v Africi prav malo pripravili za njihov prihod Pritoževali so se zaradi vsestranske neorganiziranosti. Posebno pa občutilo veliko pomanjkanje vode, ki jim jo dajo le v majhnih količinah. — (Agis.)

TEŽAVEN PREVOZ VOJAŠTVA V AFRIKO

»Giustizia e Libertà« z dne 12. t. pri-nasla kratek odlomek iz pisma vojaka, ki je nastanjen v glavnem pristanišču Eritreje. Massani in opisuje vožnjo iz Italije v Afriko: »Naš pot po morju je bila zelo dolga in silno mučna. Na ladjah so bili vojaki natlačeni kot sardele, tudi prehod skozi Sueski kanal in Rdeče morje je bil zelo mučen. Mnogi so omedleli in zboleli.« (Agis.)

BISKUP ZAGREBAČKI ŠIMUN BRATULIĆ IZ SVETOG PETRA U ŠUMI

Pronađena slika biskupa Bratulića

(p). Zagrebački trgovac starih slikama i crkvenim umjetninama Stanko Senečić pronašao je u Gracu potret znamenitog zagrebačkog biskupa Šimuna Bratulića, rodom iz Svetog Petra u Šumi u Istri. Taj potret je sada dopremljen u Zagreb. Slika je u naravnoj veličini (visoka 2,20 m, a široka 1,35 m) i radjena je za života biskupova. Slika je radjena pod utjecajem renesanse i kao umjetničko djelo ima veliku vrijednost. U ovalu je životopis biskupov, koji je bio i general pavlinskog reda. Do sada nije bio poznat lik tog biskupa, pa ta slika ima i veliku kulturno-istorijsku vrijednost. Pred pedesetak godina su se neki potomci biskupa Bratulića bili iselili iz Svetog Petra u Ameriku i sobom su bili ponijeli jedan velik portret biskupa Šimuna Bratulića, pa je moguće da je ova sada pronadjen slika ista sa onom koja se čuvala u obitelji u Svetom Petru. Tekst na slici glasi:

»Simon Bratulić, general L izabran 1597. prisustvovao je žestokoj bitci s Turcima kod Agrije god. 1596. Nadvojvodu Maksimilijana spasio iz pogibelji. Zatim je postao biskupom srijemskim 1598. godine, poslije zagrebačkim 1603. Žestoko se opro ulasku heretika u hrvatske krajeve sa županom banovima i poslanicima Hrvatske, koji su to tražili za vrijeme sabora u Požunu 1609. godine i uveo je u Zagreb svojom revnošću družbu Isusovu, da uči u školama vjeru. Umro je godine dvadesete od kako je počeo upravljati redom, a godine osme, kako je posvećen za poglavara zagrebačke crkve godine 1611 od rođenja Gospodinovog.«

NARODNOOBRAMBNI SESTANEK NA PLANINI NAD VRHNIKO BO V NEDELJO, DNE 21. T. M.

Ob 8. dop., takoj po prihodu vlaka iz Ljubljane se bomo poklonili pred Cankarjevim spomenikom, nato bomo obiskali Cankarjev dom in Močilnik. Kopalci bodo tudi prišli na svoj račun.

Popoldne bo sestanek pri razglednem stolpu na Planini nad Vrhniko. Na sporedu so primerni govori, recitacije in petje. Tudi zabave ne bo manjkalo.

Udeleženci iz Ljubljane naj se poslužijo vlaka ki odhaja iz Ljubljane ob 7.30 zjutraj. Vrnemo se z vlakom ob 9.11 zvečer. Voznina Din. 6.— Kdor bi želel obed, naj se javi pri funkcionarju odseka v vlaku. Kolesarji, na plan! Ne zamudite tega lepega in koristnega izleta. Odhod kolesarjev izpred Nunske cerkve (Kongresni trg — Ljubljana) ob 6.15 zjutraj.

Vabimo emigrante in vse, ki se zanimajo za naše brate v robstvu.

Organizatorno-propagandni odsek Saveza jugoslovanskih emigrantskih udruženj — Ljubljana.

Nagrade za najbolje omladinske radove u „Jadranskom koledaru“

U predzadnjem broju smo javili da ćemo ove godine prepustiti našoj omladini jedan arak (16 stranica) u »Jadranskom koledaru« i pozvali smo naše omladince na saradnju. Da potaknemo naše mlade na rad

RASPISUJEMO NAGRADU OD 400 DINARA ZA NAJBOLJE OMLADINSKE RADOVE, I TO:

1 NAGRADU OD 100 DINARA ZA NAJBOLJU SLOVENSKU PJESMU

1 NAGRADU OD 100 DINARA ZA NAJBOLJU SRPSKOHRVATSKU PJE-SMU

1 NAGRADU OD 100 DINARA ZA

PROSLAVA 20 GODŠNJICE
MATURE DJAKA
KASTAVSKE I ZADARSKE
PREPARANDIJE

Pozivaju se svi drugovi učitelji, koji su od 6 marta do 16 aprila 1915 godine položili ispit zrelosti na preparandiji u Kastvu ili Zadru, da odmah jave svoju adresu upravitelju državne narodne škole u Našicama Matku Mogorović, kako bi se mogla izvršiti organizacija proslave 20 godišnjice mature.

Proslava bi se održala u Kastvu 15 ili 18 augusta 1935 godine.

Drugovi, odazovite se pozivu, pa ćemo se opet nakon dva decenija sastati, drugarski i prijateljski porazgovoriti, te na dostojan i lijepi način proslaviti našu 20 godišnjicu ispita zrelosti. Uz drugarski pozdrav! — Matko Mogorović, upravitelj drž. narodne škole u Našicama.

DIPLOMA

Na filozofski fakulteti ljubljanske univerze je iz romanske skupine diplomirao rojak Viktor Hrovatin. Čestitamo!

Na ljubljanskom konservatoriju pa je diplomirao rojak Racko Hrovatin, doma iz Gorice. Čestitamo!

NAJBOLJU SRPSKOHRVATSKU PROZU

1 NAGRADU OD 100 DINARA ZA NAJBOLJU SLOVENSKU PROZU.

Nagrade će biti isplaćene čim se koledar štampa, a imena dobitnika bit će objavljena u listu. — Pravo na saradnju u omladinskom dijelu, a prema tome i na nagradu, imaju svi emigranti ili djeca emigranata, kao što smo to objavili u prošlom broju.

Radove slati na adresu: Uredništvo »Jadranskog koledara« — Zagreb — Masarykovo 28 II, a svi radovi neka budu potpisani.

Prilog Jugoslavenskoj matici u Zagrebu

Nad preranim grobom dobroga sina i činovnika blagopokojnoga gosp. Branka ing. Eisnera umjesto ruža na grob položili su gg. Mary i Makso Antić u korist Jugoslovanske Matice 150 (stopešet) dinara.

Slava blagom pokojniku, hvala do brotvorima Jugoslovanske Matice.

BESPLATAN TEČAJ KROJENJA I ŠIVANJA

U Zagrebu će se održati besplatni tečaj za članove-će u emigrantskom društvu Istra u najmodernijem krojenju i šivanju kako muške tako i ženske garderobe kao i garderobe za kućanice.

Svaki polaznik tečaja dobije po svršetku istoga potvrdu s kojim uspjehom je završio tečaj, a budući da je tečajna škola potpisana učitelja krojenja poznata diljem cijele Jugoslavije, to će i polaznici iste doći što prije do namještenja.

Sve ponude prima Feliks Potočnik, dipl. učitelj krojenja, Karlovac, Mormontova aleja 20.

Početnici tečaja biti će pismenim putem obaviješteni, u koju svrhu trebaju da svojim ponudama prilože poštansku marku od Din. 1.50.

HIMNA EMIGRANTOV IZ JULIJSKE KRAJINE

Organizatorno propagandni odsek Saveza poroča:

Na besedilo priznanega pesnika Alberta Široka je pevovodja in skladatelj Fran Venturini skomponiral emigrantsko himno, ki je zelo pevna in udarna koračnica.

Pevski zbor društva »Tabor« v Ljubljani je pod vodstvom skladatelja izvajal himno na društveni prireditvi in žel splošno odobravanje. Pesniku in skladatelju tudi s tega mesta prav iskrena hvala. Skladba zasluži, da postane res prava himna emigrantov.

Naroča se pri Organizatorno-propagandnem odseku Saveza jugoslovanskih emigrantskih udruženj v Ljubljani.

NAŠI POKOJNIKI

UMRL JE DR. DRAGOTIN TREO.

»Jutro« poroča 17. jula: Po dolgi bolezni je sinoči umrl v Ljubljani v starosti 73 let emeritirani odvjetnik g. dr. Dragotin Treo. Pokojni je veći del svojega poklicnoga in javnoga delovanja prebiv u Gorici ter kot sokolski delavec in politik igral u življenju gorjskih Slovencev važnu vlogu. Za časa vojne se je po okupaciji Gorice preselio u Ljubljano kjer je uživao kot duhovit in ljubezniv značaj ter odličan jurist splošen ugled in velike simpatije. V njemu sta izgubila svojega očeta sin Boris Treo in hći, gošpa dr. Novakova, soproga bivšega ministra dr. Novaka.

*

† Ivan Opašić iz Pazina

U Pazinu je umro 4 juna o. g. trgovac Ivan Opašić u dobi od 68 godina. Pokojni Opašić je bio čestit čovjek i do zadnjega časa svijestan narodnjak, pa je u svome životu iskusio dosta zla radi svoje narodne svijesti. Bio je rodom iz sela Mečari kod Pazina, a trgovinu u Pazinu je bio otvorio još pred 40 godina.

Ivanu Opašiću bila laka domaća gruda, a sinovima, Andjelku i Ivanu i kćeri Mileni iskreno saučesće.

*

† Josip Kirac iz Medulina

U Medulinu je umro Kirac Josip u dobi od 71 godine. Bio je uvijek čestit i ispravan čovjek i narodnjak. U Zagrebu ostavlja kćer Anticu stud. filozofije i sina Josipa, želj. činovnika i odbornika društva »Istra«. — Pokojniku laka domaća gruda, a preostalima toplo saučesće.

KNJIGA O SLAVENIMA NA JADRANU

Dr. Petar Skok, profesor romanske filologije na zagrebačkom univerzitetu, napisao je knjigu pod naslovom: »Dolazak Slovena na Mediteran«. Knjiga je izašla ovih dana u Pomorskoj biblioteci Jadranske Straže u Splitu; ukrašena je mnogim slikama, a u prilogu su i dvije geografske karte. Na 270 stranica prikazuje profesor Skok u tri poglavlja Mediteran prije dolaska Slovena, stanje u vrijeme dolaska Slovena i održanje Slovena na Mediteranu. U četvrtom poglavlju daje historijsku sintezu i pouke na osnovu historijskih činjenica iznesenih u prva tri poglavlja.

Profesor Skok se pri izradi ove knjige poslužio ogromnom literaturom, koju citira na koncu svakog ostsjeka, ali vrlo mnogo činjenica je izneseno na osnovu direktnog proučavanja naziva starih naselja, rijeka, gora itd., te je tako na osnovu toponomastike i historije utvrdio granice do kojih su nekada dopirali Sloveni i granice do kojih sada dopiru. Prof. Skok dijeli mediteransku obalu na nekoliko dijelova, prema tome, kakosuse, i u kojoj mjeri, Sloveni na njoj održali, pa vidimo o tome slijedeće činjenice:

1) Najbolje su se održali Sloveni na Jadranu od ušća Bojane do Pule, a na tom dijelu je najkompaktniji ostsjek u etnografskom pogledu od Zadra do Pule, gdje se stara rimska naselja nisu održala kao romanska, i gdje je i u starini slovenski jezik bio i jezik obitelji, i jezik javnoga i pravnoga života, i jezik liturgije.

2) Slabije su se održali na tri ostsjeka: a) vrlo slabo, gotovo nikako na potezu od Carigrada do ušća Marice, b) nešto bolje na egejskim obalama od ušća Marice do ušća Bistrice i c) dosta slabo na obalnom rubu od Pule do Gradeža.

3) Nikako se nisu održali na dva ostsjeka: a) na grčkim obalama od Bistrice do Santi Quaranta, b) na arbanasčkim obalama od Santi Quaranta do ušća Bojane od prilike.

Kako vidimo Sloveni su došli na cijelu mediteransku obalu od Crnoga mora do Gradeža, u Grčku čak do rta Ma-

tapana (Sklavinia na Peloponezu), ali se svuda nijesu održali. Puno je tu bilo razloga nestanku Slovena na egejskim i albanskim obalama, a jedan od najglavnijih je bio taj što tu nisu Sloveni imali jako i etnografski kompaktno zaledje. Na jadranskoj obali, međutim, Sloveni su se protezali duboko u kontinentat kao etnografska cjelina, natrunjena sporadično Vlasima, a na primorju starih romanskim gradovima koji su već u 15. vijeku bili slovenski (Dubrovnik, Split, Trogir, Zadar). U tim se gradovima stvorila jezična simbloza: slovenski jezik je postao jezik familije i već koncem 15. vijeka stvara se prva slovenska literatura baš u tim gradovima, dok je romanski ostao jezik javno pravnog života i liturgije, ali to samo na obali, dok je odmah na pr. u zaledju Splita i u crkvi ostao do današnjega dana slovenski jezik u crkvi.

Obala od Zadra do Pule je najslavenijska obala uopće. Tu se nije ni jedno rimsko naselje sačuvalo kao romansko, jer je na pr. i današnji miješani Labin bio u srednjem vijeku čisto slovenski, dok je na pr. jedino romansko naselje koje tu spominje car Konstantin Porfirogenet, Ladin izmedju Labina i Plominia, već odavna čisto slovenski. Tako je slavizirana i srednja Istra, dok su stara romanska naselja južne Istre slavizirana potpuno i konačno u 16. vijeku naseljavanjem Dalmatinaca (Medulin, Premantura, Pomer, Valtura, Kavran itd.), ali južno od Raše su na pr. Rakalj i Krnica stara slovenska naselja. Profesor Skok nije iskoristio sve dokumente o starini slovenstva južne Istre, kao na pr. neka slovenska imena gradjana Pule u 11 i 12 vijeku, ili ugovor izmedju Pule i Barbana sklopljen 1199, gdje je za Barban potpisan župan Pribislav, a kao svjedok župan Držiha (?) (Notizie storiche di Pola) iz Gračice. U jugozapadnoj Istri su se Istroromani sačuvali, i sačuvali su svoj isto-romanski dijalekat u Rovinju, Galijani, Vodnjanu i Balama. Interesantno je da su i imena gradova zapadne Istre u našem jeziku iste starosti kao i slovenska imena dalmatinskih gradova, premda te gradove u Istri nismo nikada slavizirali. Čak je ime Kopar (od Capris) starije od talijanskog Capo d' Istria.

Postoji više uzroka radi kojih nismo uspjeli da slaviziramo stare romanske gradove zapadne Istre, sasvim tim da smo došli do pod zidine tih gradova, a na mnogim mjestima probili čak do obale. Profesor Skok navadja ova dva razloga:

1) »Slovensko naselje ovih gradova obnovljalo se kontinentalnim pučanstvom više puta zbog kuga. Zbog toga nije moglo doći do veće pomorske svijesti u njemu.«

2) »Pored toga, socijalni položaj slovenskog pučanstva kontinentalne Istre bio je diljem vijekova samo kmetovski. Gradovi su bili potpuno mletački. Oni su bili najjača smetnja dolasku kmetova Slovena na obalu i onemogućavali su im iskorištavanje mora.«

Bilo bi vrijedno da se ta dva uzroka našem neuspjehu u slaviziranju gradova zapadne Istre posebno prouče. Mislimo da je drugi najvažniji, premda ih ima, osim ova dva, još nekoliko (blizina Italije, kulturni utjecaji itd.). Dalmatinski gradovi su slavizirani premda su bili i veći i jači od istarskih, a istarski su neprekidno ostali romanski, sasvim tim da je i iza istarskih gradova bilo kompaktno slovensko zaledje. Ali iza dalmatinskih romanskih gradova bilo je u zaledju Slovena iste socijalne klase sa Romanima u gradu. Čak su Sloveni pred vratima Splita i Trogira imali svoju prijestolnicu, pa su, prema tome, imali i jedan sloj naroda više socijalne klase od Romana u gradovima. Nacionalne diferencije nisu postojale, pa su tako razne plemićke kćeri Slovena iz okolice postajale ženama gradjana Romana. Te žene su unijele u grad slovenski jezik, pa je razumljivo da na pr. Dobrica, majka Marka Marulića, nekadanjeg Marulusa, nije znala romanski, kao ni njegova sestra koludrica. U Istri to nije bilo moguće, jer su Sloveni bili niža socijalna klasa sa popovima glagoljašima »koji su stili samo iz svoga libra«, dok je grad bio i socijalno i kulturno daleko iznad njih, pa su i oni Sloveni, koji su uspjeli da postanu gradjani tih gradova, postajali vrlo brzo Romani. Razumljivo da to nije jedini uzrok, ali je, po svoj prilici, jedan od najvažnijih.

Profesor Skok razmatra i sadašnje stanje naših krajeva pod Italijom, i na koncu svega postavlja dva zakona po

kojima se ravna održanje nekog naroda na obalama mora. Prvi glasi:

1) »Za održanje na moru od goleme je važnosti etnografski sastav zaledja. — 2) Za održanje obalskih naselja nužno je ne samo etnografsko, nego i ekonomsko zaledje«. — Uz ta dva zakona iznaša još nekoliko interesantnih zakona, po kojima se ravna nacionalno održanje i razvitak primorskih gradova.

Na mjestima gdje govori o Julijskoj Krajini donasla lingvističku kartu Jugoslovena pod Italijom, kao i etnografsku kartu Istre prema talijanskom popisu pučanstva od 1921 god.

Na prvju lingvističkoj karti potkrala se prof. Skoku krupna greška. On je kartu radio prema Barbalicu i Malečkom. Na Barbalicevoj karti su samo crkve u kojima se molilo slovenski, a profesor Skok je potegao crtu izmedju najzapadnijih crkava i to označio kao najzapadniju medju slovenskog govora. Tako je na pr. u južnoj Istri potegao crtu od Vrsara na Gradinu, Rovinjsko Selo, Barat, Kanfanar, Svetičent, Juršiće, Šajine, Filipanu, Rakalj, Krnicu, Mutovran, Marčanu, Muntić, Lobariku, Valturu, Šisan, Ližnjan, Medulin, Banjole i na zapadu uska crta do Stinjan. Ta crta je po profesoru Skoku najzapadniji dio slovenskog govora, a dosta je uzeti (onome ko lično ne pozna taj kraj) službeni austrijski statistiku o pučanstvu i Barbalicevu knjigu Pučke škole u Istri, pa da čovjek opazi tu krupnu grešku, jer smo na pr. unutra te crte imali i hrvatske osnovne škole u selima (Jadreški, Krmed u općini Bale itd.), a da ne govorimo o svim zasecima do vratiju Rovinja i Fažane, koji su čisto naši. Radi pomanjkanja prostora ne upuštamo se u detaljnija razmatranja ali mislimo da nam je dužnost upozoriti na tu grešku, tim više što se ta karta nalazi u knjizi profesora Skoka, koji uživa velik autoritet u naučnom svijetu, pa bi ta karta mogla izazvati nespornu zame.

Tu opasku stavljamo u najboljoj namjeri i podvlačimo da je ta knjiga velik prilog za izučavanje naših problema. Ko želi da se naučno bavi problemom Julijske Krajine morat će, uz ostala djela, da prouči i ovu knjigu profesora Skoka.

Žone Peruško.